

LAZCA KULLANMAK(KONUŞMAK-YAZMAK) BÖLÜCÜLÜK MÜ?

Başlıktaki bu soruya yanıt vermeye çalışalım.

DİL VE NEDEN LAZ DİLİ?

Çocuğun ailesinden öğrendiği dile ana dil denir.

Dil hangi koşullarda ortaya çıkmıştır ve ilk dillerin neye benzediği açıklığa kavuşturulmuş değildir.

Dil üzerinde düşünmeye başlayınca,dilin düşünceyle ilgisi de kaçınılmaz olmuştur.Aristoteles'e göre: **"Konuşma,zihin yaşantılarının temsil edilmesidir."** 17 yüz yıl dillercileri ise;**"Konuşma düşüncenin bu amaç için yaratılmış göstergelerle ifade edilmesidir.Ve düşüncenin farklı yönlerini ifade etmek için de farklı o sözcük türleri ortaya çıkmıştır."**

demektedirler.

Ama günlük hayatta dilin dar anlamıyla düşünceleri açıklamaktan başka işlevleri de vardır.

Akılcı felsefeciler ;dilini daha önce var olan düşünceleri anlatan bir araç olduğunu savunurlar.

Düşünür Hedler ise(18.yıl): **"Dilden önce,dilden bağımsız bir düşünce olamaz.Düşünce de dille birlikte ortaya çıkmıştır.Bu açıdan,farklı dillerin farklı düşünce yapılarına denk düşüğünü söylemek yanlış olmaz.İnsanlar ve kültürler arasındaki farklılık bir bakıma diller arasındaki farklılıktır."**demektedir.

Çağdaş dil tarifi şöyledir:**"Bir kavramla bir ses imgesinin(o sesin zihindeki karşılığı)birbirine bağlanmasından doğar."**

Dil kalıtım yoluyla değil,toplumsal çevre içinde öğrenim yoluyla elde edilir.

Kısaca dil:Toplumsal hayatın hem ifadesi,hem de varlık koşuludur.Hem sonuçtur hem de neden..

Kültür; insan hayatının toplumsal ilişkilerden doğan bütün yönlerini kapsar.Bu anlamda kültür ve dil özdeş sayılmasa da,birbirleriyle iç içe geçmiş olgulardır.Dilin öğretilmesi toplumsal ilişkilerin varlığına bağlıdır.

Bir toplumun kültürü,değerleri,becerileri ve bütün bilgisi bireylere dil yoluyla verilir.Dilde bireylere kültürün bir parçası olarak aktarılır.

Bireylerin toplumsallaşmasını sağlayan dildir. Toplumsallaşma, bir anlamda bireylerin birbirine benzemesi, birbirleriyle ortak anlamlar, davranışlar ve değerlere sahip olmasıdır. Bunu dil birliği gerçekleştirir.

Dilin sınırsızca yeni anlamlar üretme, yeni bağıntılar kurma yeteneği, bireylerde farklı anlam dünyaları kurma (konuşma-yazma) olanağı verir.

Sayırsız kültürleri birbirinden ayıran da dildir.

Yapılan edebiyat ve sanat hangi dilde yapılmışsa ona aittir. O sanat da edebiyat da o dilin insanınındır.

İnsanlar çağdaş yaşama, kendi dilinde katılabilirler.

Şu saptamayı yapmakta yarar vardır. Gürcüce, Megrelce, Lazca ve Svanca dil ailesi içinde yalnızca Ülkemizdeki Laz Dili (Lazca) Latin alfabesinden geliştirilen bir alfabeyle yazılır olması önemlidir. Çünkü diğer tüm Güney Kafkas dilleri 'Kart' alfabesiyle yazılmaktadır. Gerçek şu ki; Latin alfabesiyle yazı dilini geliştirmiş olan Arhavili Lazalog Fahri Kahraman'ın çalışması kadar, bunu gün ışığına çıkaranlar da övgüyü hak etmişlerdir...

Eğer, Bizans tarihçisi Myrinali Agathon: “ **Lazlar cesur ve savaşçı bir halk.**

Birçok boy onların egemenliği altındadır. Lazlar eski isimleri olan, Kolhi

ismi ve Laz diliyle, haklı olarak aşırı gurur duyuyorlar. Ben bugüne kadar

halklar arasında Lazlar kadar ünlü, zenginlikten bu kadar çok nasibini

almış, rahat bir coğrafi konumu olan, yiyeceği bol ve refah içinde

yaşayan, dilini sürekli geliştiren ve zenginleştiren, böyle sağlam karakterli

bir halk daha görmedim.” diyorsa, böylesi zengin kültürün tarihini kendi

dilinde araştırmak gerekir. Bunu hem ülkemiz kültürünün hem de, dünya

kültürlerinin yaşatılması bağlamında zorunluluk olarak görmeliyiz. Aslında tüm

kültür ve alt kültürlerin korunması konusunda duyarlı olmak evrensel bir

gerekliliktir.

Hatırlayanlarınız vardır şüphesiz; Kuzeybatı Kafkasya da Abhaz-Adıge

dillerinden biri olan Ubıh dilini (Vıbıh dili diye de söylenmektedir) konuşan son

birey Terfik Esenç'in 8 ekim 1992'de Sapanca'da ölmesi ile; Vıbıh dili ve

kültürü de ölmüştür. Bu ölüm bize; Konfüçyüs'ün şu sözünü hatırlatmıştır: “ **Bir**

kültürü dağıtmak ve yok etmek istiyorsanız, öncelikle dilini bozmanız,

yozlaştırmanız ve konuşulmasını engellememiz gerekmektedir.”

Türkiye'de Lazca, Latin alfabesinden geliştirilen bir alfabeyle de yazıldığına

göre gençler arasında yaygınlaştırılmalıdır. Çünkü büyük kentlere göçen genç

nüfusun Laz Diliyle ilgilenmemesi ve Laz Dilini iyi bilen büyüklerin de teker

teker azalması, Laz Dilini de ciddi bir yok olma sürecine sokmuştur. Korkumuz;

Laz Dilinin duyarsızlık nedeniyle “Ubıhça” (Vıbıh) dilinin yazgısıyla

karşı karşıya kalmasıdır. Bu konuda endişelerimiz vardır. **İşte bu endişeden**

hareketle; elinizdeki kitabı Laz dilinin kaybolmaması ve bugünden yarına

kalabilmesi düşüncesiyle Lazca kaleme aldık. Çünkü bir dil sadece

konuşularak yaşayamaz, konuşularak ve yazılı dil olarak yaşamını devam

ettirebilir.

İşte bunun için Lazca bir site oluşturma ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

NEDEN FAHRİ KAHRAMAN ALFABESİ?

Bizim kabul ettiğimiz Fahri KAHRAMAN Lazca Alfabetesinde 34 harf bulunur. Bu 34 harfin 5 tanesi ünlü(a,e,i,o,u),29 tanesi ünsüzdür.(Sert ünsüzler: ç,ç,f,h,k,k,p,p,s,s,t,t..Yumuşak ünsüzler:b,c,d,g,ğ,j,l,m,n,r,v,y,z.Sert ve Ağır ünsüzler:c,s,z)

Bu alfabede ö,ü,ı harfi yoktur.”Ö” harfi yerine “yo”,”ü” harfi yerine de “yu” harfi kullanılır.Ayrıca” â” harfi bulunmaz.Bu harfin yerine “ya” ifadesi kullanılır.

Sert ünsüz harflerin içinde yer alan “h” harfi,sert ve ağır ünsüz harfler içinde bulunan “c” ve “s” harfleri F.Kahraman’ın ilk çıkardığı alfabe içinde bu harfler x,3,3 biçimindeydi.Sonra F.Kahraman bu üç harfi daha anlaşılır bir hale getirmek için bir takım çalışmalar sonucunda bu harfleri değiştirerek “ x” yerine “h”,”3” yerine “s”,”3” yerine “c” harflerini getirmiş olup ,bu harfleri değiştirme nedenini de Selma Koçiva ‘ya Lazca olarak yazdığı mektubunda şu şekilde açıklamıştır:

(Türkçesi) “Ben bir kelime ürettiğimde yoldaşlarımla paylaşıyorum.Onlar da beğenip kabulleniyorlarsa yazıyorum.Bulmak istediğim kelimeleri yoldaşlara soruyorum,tartıyorum ondan sonra üretiyorum.Bizim kullandığımız alfabenin “3”,”x” ve “3” harfini yoldaşlar hiç beğenmediler.Çoğu da kavrayamadı.Onun için bu üç harfin değiştirilmesi elzem oldu.Benim önerim “c”,”h”,”s” harflerinin kullanılmasından yanadır.O zaman bunlar “c”,”h”,”s” şeklinde olacaktır.

NEDEN ARHAVİ AĞZI LAZCASI?

Arhavi halkının büyük bölümü Lazca bilmektedir.

Arhavi’de konuşulan Lazca diğerilçelerde(Hopa;Fındıklı;Pazar,Ardeşen,Sarp) konuşulan Lazca arasında farklar olduğu da görülmektedir.Bu da doğaldır. Bu durum diğer dillerde de vardır.Doğaldır dedik çünkü,bir dilin kendi içinde morfolojik ve fonotik açıdan birbirinden farklı lehçe,şive ve ağızlara ayrılmıştır.Bu Lazca da vardır.Arhavi ağzında “r “sesi “y” sesine dönüştürülerek ifade edildiğinden bu karışıklığı önlemek için yazı dilinde bu ses genelde “ r “olarak belirtilir.

Aynı şekilde “s “sesi de “z” sesine dönüştürülerek ifade edildiğinden bu ikilemi ayırmak için “z” sesi çoğul eklerle ,sayılamayan çoğullarda,lokatif hal ekinde,fiil zamanlarının çekimlerinde genelde “s” sesi olarak,bunların dışında kullanılan bütün ifadelerde de “z” sesi olarak yazı dilinde belirtilir.Arhavi ağzında “Q” sesi bulunmaz. “H” harfi ise sadece işaret sıfatı,işaret zamiri ve bazı zarflarda kullanılır.Bu ağızda di’li geçmiş zamanın hikayesinde “tu”,şartında “na” miş’li geçmiş zamanın yalın zammında “doren”,hikayesinde “dortun”,şimdiki zaman rivayetinde “doren”,şartında “na” gelecek zamanın yalın zammında “re”,”ten”,”sen”,”noren”,hikayesinde “tu”,rivayetinde

“doren”,şartında “na”,geniş zamanının rivayetinde “ doren”,şartında “na” ekleri teşkil etmektedir.

LAZCA KULLANMAK(KONUŞMAK-YAZMAK) BÖLÜCÜLÜK MÜ?

Bu soruya yanıt verirken,öncelikle işin hukuksal boyutuna bakmak gereği vardır.Yaptığımız araştırmada ;anadilin öğrenilmesini savunan Eğitim Sen’in kapatılması istemiyle açılan davada,Ankara **2nci İş Mahkemesinin ve Yargıtay’ın**,bu yolda verdiği gerekçeli **red kararına** ulaştık.Yukarıda sözünü ettiğimiz eleştiriye bir yanıt olması nedeniyle bu gerekçeli kararı aynen sayfamıza alıyoruz.

Kararı Veren : Ankara İş Mahkemesi./Karar Yargıcı : Kudret Kurt./Tarih:18 Mart. 2005

“Anadilin öğrenilmesini savunan Eğitim Sen’in kapatılması istemiyle açılan davada;devletin toprak bütünlüğüne,ulus bütünlüğüne,devletin tekliğine ve sınırların değişmezliğine tehlike oluşturmadığından,resmi dilimiz dışında dillerin özel olarak öğrenilmesinin engellenmemesi gerekmektedir.Dil,bölücülük unsuru olmak yerine,ulus bütünlüğü içinde değişiklik unsuru olması doğal karşılanmalıdır.

Bireylerin resmi Dil dışında ana dillerini öğrenmesi ve kültürlerini geliştirmesi.Anayasamızın 2nci maddesindeki,Türkiye Cumhuriyeti’nin demokratik laik ve sosyal bir hukuk devleti olmasıyla çelişmemektedir...

Anayasamızın 3ncü maddesine göre de,devletimizin resmi dili Türkçe’dir.Türkiye Cumhuriyeti Devleti,gayrimüslim vatandaşlar dışında Müslüman vatandaşlar bakımından ırk ya da mezhep ayrılığına dayalı azınlık statüsünü kabul etmemiştir.Dolayısıyla da dil ayrılığına dayalı bir azınlık statüsü söz konusu değildir.

Ulus,azınlık statüsü ya da dil ayrılığını aşan hukuksal bir bütünlük kavramıdır.Farklı lehçe ve dillerin resmi dil dışında özel olarak öğrenilmesi farklılık yaratmayacağı gibi,öğrenenlerin ayrı bir azınlık statüsünde olmayacağı da doğaldır..Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (AİHS) ifade özgürlüğünü düzenleyen 10ncü ve örgütlenme özgürlüğünü düzenleyen 11nci maddelerinin uygulanması gerektiğinden,ifade özgürlüğünün bireylerin yanında tüzel kişileri de kapsadığından,sendikanın bu çerçevede değerlendirilmesinin doğru olacağı şüphesizdir.

Ana dili öğrenmenin,herhangi bir meslek,sanat ya da iş için gerekli bilgi,beceri ve alışkanlıkların elde edilmesi amacıyla yapılan çalışma olduğundan,öğretimin ise belli bir amaca göre gereken bilgileri verme işidir. Anayasanın 66ncı maddesi hükmüne göre Türk Devleti’ne vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk’tür.Resmi dil dışında resmi olmayan bir şekilde anadilin öğrenilmesi hukuka aykırı bir eylem ve davranış değildir.

Tam tersine,Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin vatandaşlarına sahip çıktığının göstergesidir.Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin resmi dil dışında farklı dili ve kültürü olan vatandaşlarına kol kanat gerdiğini,vatandaşları koruduğunu,kültürlerin gelişmesine katkıda bulunduğunu ortaya çıkaran bir davranıştır.

Resmi dil dışında bulunan diğer dillerin özel olarak öğrenilmesi engellenmemelidir..Bu durum ulusal bütünlüğümüzü perçinleyen, pekiştiren vatandaşlarımızı devlete bağlayan bir köprü olacaktır.”

Bu konuda Yargıtay'ın kararı da şöyledir.

“Milletin bütünlüğü kamusal yaşamda milletin tekliği demektir ve bu nedenle kamusal yaşamda ulusal dil ve kültür geçerlidir. Ve hukukun koruması altındadır.

Özel yaşamda ise herkes ait olduğunu hissettiği kültürünü yaşayabilir.Türkiye Cumhuriyet Devlet'inde öğrenim ve resmi dil Türkçe'dir.Toplumda kullanılan farklı dil ve lehçelerin öğrenilmesi,bu dil ve lehçelerde YAYIN YAPILABİLMESİ demokratik bir hak olarak kabul edilmiş ve bu amaçla yapılan yasal düzenlemeler hayata geçirilmiştir.”

Ve görülüyor ki;Laz Dili ile(Lazca) kitap yazmanın(veya yayın yapmanın) üniter yapıya zarar vermediği ve bölücülük olmadığı konusunda yanıtı,bütün açıklığıyla yargı vermektedir.Başka söze gerek var mı?

Uzun sözün kısası şudur: Lazca konuşulursa;Lazca düşünülür,Lazca yaşanır,Lazca üretilir..Buda, üst(ulusal) ve evrensel kültüre bir katkı bir zenginlik getirecektir..

Hepsi bu...

